

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ
ΙΣΤΟΡΙΑ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑΤΑ Γ΄ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ: 29-5-2021

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της Α στήλης με αυτά της Β.
ΠΡΟΣΟΧΗ: τρία στοιχεία της Β στήλης περισσεύουν.

A	B
1) Σύνταγμα του 1911	α) Αβασίλευτη δημοκρατία
2) Σύνταγμα του 1864	β) Απόλυτη μοναρχία
3) Σύνταγμα του 1927	γ) Συνταγματική μοναρχία
4) Σύνταγμα του 1844	δ) Ψηφοφορία με σφαιρίδια
5) Σύνταγμα της Επιδαύρου	ε) Μονιμότητα των δημοσίων υπαλλήλων
	στ) Αναδιοργάνωση της τοπικής αυτοδιοίκησης
	ζ) Πολυαρχική εξουσία
	η) Κοινοβουλευτική δικτατορία

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Α2

Να δώσετε το περιεχόμενο των παρακάτω ιστορικών εννοιών:

- A) Μακεδονική Επιτροπή
- B) Διχοτόμηση του χαρτονομίσματος
- Γ) Αρχή της δεδηλωμένης

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Β1

Να αναφερθείτε στους λόγους για τους οποίους οι ηγεσίες των κομμάτων λειτουργούσαν αντισυνταγματικά και ενίσχυαν τους μηχανισμούς καταστολής ύστερα από τη μικρασιατική καταστροφή.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β2

α) Να καταγράψετε την εξαγωγική δραστηριότητα της Ελλάδας στη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα. (μονάδες 10)

β) Για ποιους λόγους η βιομηχανική δραστηριότητα παρέμενε υποτονική στην Ελλάδα κατά την ίδια περίοδο; (μονάδες 5)

Μονάδες 15

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Με βάση τα παραθέματα και τις ιστορικές σας γνώσεις να αναφερθείτε στους τομείς στους οποίους εκφράστηκε η διάσταση μικρασιατών προσφύγων και γηγενών.

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Η ομαδική άφιξη των προσφύγων κλόνισε, έστω και βραχυπρόθεσμα, τις κοινωνικές ισορροπίες και αμφισβήτησε την κυριαρχία των γηγενών σε πολλούς κλάδους [...]. Οι πρόσφυγες εξέφραζαν παράπονα για την αντιμετώπισή τους από το κράτος ή από τους ντόπιους συμπολίτες τους, ενώ οι γηγενείς συχνά αισθάνονταν τους πρόσφυγες ως απειλή για τα δικαιώματά τους, την κοινωνική γαλήνη ή τη δημόσια υγεία. [...]

Η αντιπαράθεση των γηγενών με τους πρόσφυγες στον **οικονομικό τομέα** εκδηλώθηκε κυρίως στην **ιδιοποίηση της γης**, καθώς με την αποκατάσταση των προσφύγων διαψεύστηκαν οι προσδοκίες των γηγενών για απόκτηση των πρώην μουσουλμανικών ή μοναστηριακών γαιών. Οι προστριβές μεταξύ γηγενών και προσφύγων για διεκδικούμενα εδάφη ήταν συχνές και οδήγησαν ακόμη και σε αιματηρές συγκρούσεις. Η προπαγάνδα των αντιβενιζελικών έφθανε στο σημείο να υποστηρίζει την απομάκρυνση των προσφύγων από τους παραχωρηθέντες κλήρους και την ανακατανομή τους στους αυτόχθονες.

Η μαζική άφιξη μεγάλου αριθμού προσφύγων και ανταλλαξίμων στην Ελλάδα δημιούργησε στερεότυπα, τα οποία δεν αμβλύνθηκαν παρά μετά το Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο. Με πρόσχημα τις πολιτισμικές ιδιαιτερότητές τους, αμφισβητήθηκε η ελληνικότητα των προσφύγων. Γράφει χαρακτηριστικά ο Γ. Σεφέρης: «Για τους ανθρώπους του Κωνσταντίνου, εμείς που ερχόμασταν από το σκλαβωμένο Έθνος, που είχαμε ανατραφεί μόνο με μια μεγάλη λαχτάρα, την Ελλάδα, ήμασταν οι Τουρκόσποροι», οι οποίοι θεωρήθηκαν, επίσης, υπεύθυνοι για ηθική διάβρωση με τα τραγούδια τους (αμανέδες, ρεμπέτικα) και την «ελευθεριότητα» των γυναικών τους. Ο όρος «πρόσφυγας» διατήρησε για πολλά χρόνια υποτιμητική σημασία.

Η πολιτική ήταν το πεδίο στο οποίο συστηματικότερα και μαζικότερα εκδηλώθηκαν οι αντιθέσεις μεταξύ γηγενών και προσφύγων [...]. Οι πρόσφυγες αντιμετώπισαν γραφειοκρατικά εμπόδια και δεν έτυχαν καμιάς κρατικής μέριμνας από τις κωνσταντινικές κυβερνήσεις ως το 1917. Μάλιστα, τον Νοέμβριο του 1916, πολλοί πρόσφυγες υπέστησαν διώξεις ως βενιζελικοί και «κατάσκοποι των Αγγλογάλλων». [...]

Η αντιβενιζελική παράταξη θεώρησε την εγκατάσταση 276.000 προσφύγων στην Αττική και ως προσπάθεια των βενιζελικών να ελέγξουν πολιτικά την πρωτεύουσα.

[Νίκος Ανδριώτης Βενιζελισμός και πρόσφυγες στο: Στα χρόνια του Βενιζέλου, ΕΙΕΜ «ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ Κ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ» Υ.Π.Δ.Β.Μ.Θ Χανιά - Αθήνα 2010 σελ 121-125]

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Οι πρόσφυγες δεν έχουν καμιάν θέσιν εις τους συνδυασμούς του Λαϊκού κόμματος

Με έκπληξιν μας είδομεν εις τα χθεσινά φύλλα ότι το Λαϊκόν κόμμα θα περιλάβη τρεις πρόσφυγας πολιτευομένους εις τον συνδυασμόν Αθηνών. Διατί θα τους περιλάβη; Επί τη βάσει ποίας ηθικής και επί τη βάσει ποίας σκοπιμότητος; [...] Αλλά είνε Έλληνες και όμαιμοι και αδελφοί. Ας είνε και αδελφοί και εξάδελφοι. Όταν αποκτήσουν συνείδησιν πολιτικήν και θέλησιν πολιτών ελευθέρων –πράγμα το οποίον δεν θα συμβή ποτέ– τότε θα δικαιούνται να θεωρούνται μεταξύ ημών, όχι μόνον ως εκλογείς αλλά και ως εκλέξιμοι. Επί του παρόντος, οι πρόσφυγες δεν έχουν καμμίαν θέσιν εις τους συνδυασμούς του Λαϊκού κόμματος – του κόμματος του Δημητρίου Γούναρη, διότι το κόμμα του Δημητρίου Γούναρη, παρουσιασθέν δις και τρις προ των συνοικισμών, προεπηλακίσθη και περιεφρονήθη. Οι πρόσφυγες θέσιν έχουν εις τους βενιζελικούς συνδυασμούς, εις τους οποίους ψηφίζονται και τους οποίους ψηφίζουν, πράττοντες άριστα.

[«Το Λαϊκόν και οι πρόσφυγες», Εφ. Καθημερινή, 19 Ιουλίου 1928]

ΘΕΜΑ Δ1

Με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις και τις πληροφορίες των παραθεμάτων να αναφερθείτε:

- α) στο περιεχόμενο της Μεγάλης Ιδέας και ιδιαίτερα στο νόημα που της προσέδωσε ο Ιωάννης Κωλέττης (μονάδες 10) και
- β) στην επίδραση που άσκησε η έντονη παρουσία της εθνικής αυτής ιδεολογίας στην πολιτική και οικονομική ζωή της χώρας κατά τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα (μονάδες 15)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Το σημαντικότερο ιδεολογικό στοιχείο της πολιτικής ζωής, η Μεγάλη Ιδέα, δεν ήταν βεβαίως και στοιχείο ιδεολογικής διάκρισης: όλα τα κόμματα συμφωνούσαν γύρω από τα βασικά προβλήματα του ελληνικού αλυτρωτισμού. Η μόνη περιοχή διαφωνιών ήταν η τακτική που θα έπρεπε ν' ακολουθήσει η εκάστοτε κυβέρνηση. Η παθολογική διόγκωση του αλυτρωτισμού αποδεικνύει την αποδέσμευση των κομμάτων από τις πραγματικότητες της οικονομικής αθλιότητας και της κοινωνικής αδικίας – ενώ από την άλλη πλευρά επέτρεπε και συντηρούσε αυτή την αποδέσμευση, αποσπώντας την προσοχή των κατωτέρων τάξεων από τα προβλήματά τους. Εννοείται ότι αυτό δεν σημαίνει ότι ο ελληνικός αλυτρωτισμός δημιουργήθηκε σε μίαν εσκεμμένη προσπάθεια να μεταστρέψει την προσοχή του λαού από τις αδικίες του συστήματος. Ο εθνικισμός ήταν φαινόμενο γενικό στην Ευρώπη του 19ου αιώνα, συνέπεια ενός εξαιρετικά περίπλοκου πλέγματος διεθνών και εσωτερικών συνθηκών. Απλοϊκή είναι επίσης και η άλλη, αρκετά κοινή άποψη, ότι η Μεγάλη Ιδέα ήταν «δημιούργημα» της αστικής τάξης. Μπορεί βέβαια να χρησιμοποιήθηκε πολιτικά από τα κόμματα, δεν ήταν, όμως, μια τακτική που «επέβαλαν» οι αστοί. Η προσπάθεια να μεταστρέφεται η προσοχή του λαού από τα εσωτερικά προβλήματα σε σωβινιστικές¹ εξάρσεις είναι συνηθισμένη διέξοδος για κυβερνήσεις που αντιμετωπίζουν δυσκολίες.

Ίσωβινιστικές = εθνικιστικές

[Γ. Δερτιλή, Κοινωνικός μετασχηματισμός και στρατιωτική επέμβαση (1880-1909), σσ. 129-131]

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Το 1844, στη συζήτηση για το ζήτημα των ετεροχθόνων, πήρε (σημ. Ο Ιωάννης Κωλέττης) το λόγο στη συντακτική συνέλευση για να εκθέσει, με έναν τρόπο που έμεινε κλασικός το νόημα της Μεγάλης Ιδέας.

«Δια την γεωγραφικήν της θέσιν η Ελλάς είναι το κέντρον της Ευρώπης· ισταμένη, και έχουσα εκ μεν δεξιών την Ανατολήν, εξ' αριστερών δε την Δύσιν, προώρισται ώστε δια μεν της πτώσεως αυτής να φωτίση την Δύσιν, δια δε της αναγεννήσεως την Ανατολήν. Το μεν πρώτον εξεπλήρωσαν οι προπάτορες ημών, το δε δεύτερον είναι εις ημάς ανατεθειμένον· εν τω πνεύματι του όρκου τούτου και της μεγάλης ταύτης ιδέας είδον πάντοτε τους πληρεξουσίους να συνέρχωνται δια να αποφασίσωμεν ουχί πλέον περί της τύχης της Ελλάδος, αλλά περί της Ελληνικής φυλής [...] η Ελλάς, διηρημένη το πάλοι καθέκαστα και εις ιδιαίτερα κράτη, έπεσε, και πεσούσα εφώτισε τον κόσμον. Οποίας άραγε ελπίδας παρέχει σήμερον αναγεννηθείσα η Ελλάς, και ηνωμένη εις εν κράτος, εις ένα σκοπόν, και μίαν δύναμιν, εις μιαν θρησκείαν, εις το τέλος Σύνταγμα το οποίον τώρα απεργαζόμεθα [...]. Οι εντολείς ημών περιμένουσι το Σύνταγμα να ίδωμεν. Οι δε εκτός ημών λαοί ατενίζουνσι προς ημάς τα όμματα, δια να μάθωσι το περί αυτών φρόνημά μας».

[J. Petropulos, Πολιτική και Συγκρότηση Κράτους, σ. 634]

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

Η Μεγάλη Ιδέα, παρά την παραδοσιακή της αμφίεση, φορτίστηκε, τουλάχιστον μετά το 1880, μ' ένα απολύτως εκσυγχρονισμένο περιεχόμενο: ήταν η κινητήρια ιδέα για την αστική ανάπτυξη και την εθνική συσπείρωση των Νεοελλήνων [...].

Η Μεγάλη Ιδέα είχε ένα επιπρόσθετο πλεονέκτημα: ήταν ιδέα βαθύτατα δημοφιλής στα πλατιά στρώματα του πληθυσμού. Η ιδέα αυτή είχε έναν έντονα λαϊκό χαρακτήρα, ο οποίος οφειλόταν όχι μόνο στην ιστορική της προέλευση, αλλά και στο ότι την ασπάζονταν τα λαϊκά κυρίως στρώματα σε όλη την περίοδο του 19ου αιώνα. Ο απλά λαϊκός χαρακτήρας της Μεγάλης Ιδέας δε βρέθηκε ασφαλώς σε αντίθεση με την προοπτική της αστικής αναπτύξεως, ιδίως μετά το 1880. Αντίθετα μάλιστα, σε εποχές ανόδου του αστισμού, όπως μετά το 1880, τα αστικά κινήματα συγχέονταν με τα λαϊκά. Αυτό είναι ακόμα περισσότερο αισθητό όταν η προοπτική της αστικής αναπτύξεως συγχέεται με τα προβλήματα εθνικής ολοκληρώσεως. Στην περίπτωση αυτή, η πρακτική των λαϊκών τάξεων απέβαινε η κινητήρια δύναμη για την ολοκλήρωση της αστικής ανεξίτησεως. Επίσης στην ίδια περίπτωση, λόγω ακριβώς του εθνικού προβλήματος, ο αστισμός έπαιρνε τα χαρακτηριστικά του λαϊκιστικού κινήματος. Έτσι, μετά το 1880, στην Ελλάδα παρουσιάσθηκε ανανεωμένο το κίνημα του εθνισμού και της Μεγάλης Ιδέας. Η ανανέωση εννοείται σε τρία επίπεδα: α) η ιδέα αυτή ανταποκρίνεται σε μια νέα πραγματικότητα που διαμορφώνεται γύρω από το Αιγαίο, β) συνδυάζεται ο αστισμός με το λαϊκισμό και γ) η ανόρθωση του ελλαδικού κράτους επιβάλλεται ως προϋπόθεση για την εθνική ολοκλήρωση.

[I.E.E., τόμος ΙΔ', σσ. 57-58]